

DAVIDSON'IN DİL DÜŞÜNCESİ

Tuncay TURNA*

ÖZ

Bu çalışma Davidson'ın dil ve anlam felsefesinin özelliklerini bütünlüklü bir bakışla açıklar. Davidson dil, zihin ve eylem düşüncesinin iç içe geçmiş bir sistemini oluşturmayı denemiştir. Bu sistemli yapı içinde, dilin özellikleri gösterilmiş ve bir anlam kuramının şartları verilmiştir. Davidson bunlara dayanarak kendi anlam kuramını geliştirir. Ancak makaleler halinde yıllara yayılan çalışmalarından, bütüncül bir dil düşüncesi ortaya koymak için çözümleme ihtiyacı vardır. Bu bağlamda, çalışma öncelikle onun felsefesinin temel varsayımlarına değinir. Bu temel üzerinde dil ve anlam düşüncesini yorumculardan da faydalananarak detaylı olarak inceler. Buna göre Davidson'ın felsefesinde doğruluk kavramının merkezi yeri, Quine ve Tarski'nin etkileri, dil düşüncesinin ve anlam yaklaşımının özellikleri gösterilir.

Ahahtar Kelimeler: Davidson, Dil, Anlam, Doğruluk, Önermesel Tutum

DAVIDSON'S IDEA OF LANGUAGE

ABSTRACT

This study explains the features of Davidson's philosophy of language and meaning from a holistic perspective. Davidson attempted to construct an intertwined system of language, mind and action thought. Within this systematic structure, the characteristics of language is pointed and the conditions for a theory of meaning is given. Davidson devolops his own theory of meaning on the basis of these conditions. However, there is a need to analyse his works, which are spread over years in the form of articles, in order to present a holistic view of language. In this context, the study first addresses the basic assumptions of his philosophy. On this basis, it analyses the idea of language and meaning in detail by making use of commentators. Accordingly, the central place of the concept of truth in Davidson's philosophy, the influences of Quine and Tarski, the characteristics of the idea of language and the approach to meaning are shown.

Keywords: Davidson, Language, Meaning, Truth, Propositional Attitude

* Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, E-Posta: turnat@artvin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7754-5154, Artvin/Türkiye.
Makalenin geliş tarihi: 22.05.2025
Makalenin kabul tarihi: 28.10.2025

Submission Date: 22 May 2025
Approval Date: 28 October 2025

Giriş

Donald Davidson, eylem, dil, zihin felsefeleri alanında çalışmış, geliştirdiği doğruluk-kuramsal anlam kuramıyla analitik felsefede kendine has bir yer edinmiştir. Ne var ki kuram birçok eleştiri almıştır. Doğrusu anlam kuramına yöneltile eleştiriler yerindedir. Bununla birlikte *Davidson* dil ve anlamın neliğine ilişkin bir tür meta-dil-felsefesi de ortaya koyar. Burada dilin özelliklerini ve bir anlam kuramının şartlarını gösterir. Bu düşüncelerin kuramın kendisinden daha değerli ve dilin doğasına daha uygun olduğu söylenebilir. Ancak yıllara yayılan makalelerindeki yaklaşımın çözümlemeye ihtiyacı olduğu belirtilmelidir. Dolayısıyla onun dil düşüncesini bütünlüklü bir bakış açısıyla incelemek önemlidir. Bu çalışmada – *Davidson*'la birlikte çalışmış olan *Ernie Lepore* ve *Kirk Ludwig*'in yorumlarından da faydalanarak – onun dil düşüncesinin incelemesi bulunmaktadır.

292

Bu kapsamda ilk bölümde, düşünce sisteminin temel kabulleri ve genel özellikleri yer alır. Burada kısaca onun düşüncesinin kaynakları, eylem, zihin ve dil konusundaki, dil düşüncesine zemin oluşturan varsayımları gösterilir. İkinci bölüm iki kısımdan oluşur. İlk dil düşüncesinin şartları ve temel savları detaylı olarak açıklanır. Burada geleneksel empirizmi reddi, semantik ontoloji anlayışı, doğruluk kavramına verdiği merkezi konum gibi açıklamalar bulunur. Bu bölümün ikinci kısmında ise dilin doğasına dönük özellikler ve dilin neliği incelenerek dil düşüncesi verilir. Üçüncü bölümde bir anlam kuramının şartları ve bu şartların kaynakları bulunur. Son olarak ortaya koyulan savlardan çıkarılacak sonuçlara yer verilmektedir. Buna göre, *Davidson*'ın kendi doğruluk-kuramsal anlam kuramı birçok eleştiriye maruz kalmış olsa bile genel olarak yaklaşımının tutarlı ve dilin doğasıyla uyumlu olduğu savunulmaktadır.

Davidson Düşüncesinin Kaynak ve Temelleri

Burada ilkin *Davidson*'ın felsefesinin kaynaklarına ve sonrasında onun temel varsayımlarına değiniyorum. İlk kısım çalışmalarının kapsamı, ikinci kısım ise onların dayandığı metafiziğin bir özeti gibi düşünülebilir. *Lepore* ve *Ludwig*'e göre *Davidson*'ın felsefesini şekillendiren dört ana kaynaktan bahsetmek mümkündür. Bunları, onun çalışma alanları üzerinden şöyle gösterebiliriz.

1) Eylem felsefesi ve fail (*agent*) çalışmalarında 1a) *Suppes* ve *Mckinsey* ile birlikte yürüttükleri, deneysel bir çalışmaya dayanan biçimsel karar verme kuramı etkilidir. Buradan biçimsel bir kuramın sağlam bir yapı sunabileceği,

ancak dünyanın biçimsel şartlara kayıtsız olduğu, böyle şartların dünya hakkında hiçbir şey söylemeyeceği sonuçlarını çıkarır.¹ Bu sonuçlar, eylemin nedensel açıklaması ile zihin dünya ilişkisi hakkındaki düşüncelerinde etkili olur. Ayrıca, çıkan sonuçları, kökten yorumlama (*radical interpretation*) bağlamında kullanır. İkinci olarak 1b) öğrencisi *Bennett* tarafından yazılan eylem felsefesi ile ilgili tez ve onun etrafındaki tartışmalar etkilidir.² O dönem geçerli olan *Yeni-Wittgensteinci* görüşe göre, bir fail tarafından gerçekleştirilen eylemin izahı nedensel (*causal*) değil; eylemin sosyal ve dilsel bir örüntü içinde yeniden ifade edilmesi olarak görülüyordu. *Davidson* ise eylemin izahının hem nedensel hem de gerekçeye dayalı (*reasonable*) olduğunu, dahası nedensel ve gerekçeye dayalı açıklamanın aynı şey olduğunu gösterir.³ Eylem felsefesinde elde ettiği bazı sonuçların dil felsefesine etkisi olmuştur.

2) Dil felsefesi çalışmalarında ise 2a) *Tarski* ile buluşması etkilidir. Böylece *Tarski*'nin biçimsel dillere uygun doğruluk kavramıyla ilgili çalışmasının, kendi anlam düşüncesinde karşılaştığı sorunu çözebileceğini fark eder. Buradan hareketle anlam ve doğruluğu birbiriyle ilişkilendirir. İkinci etki ise, 2b) *Quine*'la ilişkisidir. *Davidson*'ın düşüncesinde – özellikle – kökten çeviri (*radical translation*) ile *Quine*'ın etkisi barizdir. Kökten çeviri, bir konuşanın duysal uyarılara cevap olarak ortaya çıkan dil davranışı üzerinden yapılan çevirinin şartlarına odaklanır. *Davidson* kökten çeviriyi düzenleyip değiştirerek anlam kuramının temel bir parçası haline getirdiği kökten yorumlamaya (*radical interpretation*) dönüştürür.

Öte yandan *Davidson*'ın bazı temel kabullerini göstererek felsefesinin genel hatlarını anlamaya çalışalım. Öncelikle zihnin dışında; inanç, varsayım vb. gibi kavramlardan bağımsız gerçek bir dünya vardır. Ancak dışsal gerçeklik-zihin ilişkisi hakkındaki yaklaşımı Kartezyen ve karşılık gelmeci (*correspondence*) görüşlerden farklıdır.⁴ Bununla birlikte zihin dış dünya ilişkisinde hareket dış dünyadan zihne doğrudur. Bu ilişkide dil veya başka bir aracı yoktur, duyular şeyleri olduğu gibi gösterir. Empirik bilginin temele ihtiyacı bulunmaz.⁵

¹ Ernie Lepore ve Kirk Ludwig, introduction to *The Essential Davidson*, ed. by Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2006, 3.

² Lepore ve Ludwig, introduction, 2.

³ Donald Davidson, "Actions, Reasons, and Causes," içinde *Essays on Actions and Events*, 2. Baskı, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2002, 9.

⁴ Lepore ve Ludwig, introduction, 2-4.

⁵ Donald Davidson, "The Myth of the Subjective," içinde *Subjective, Intersubjective, Objective*, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2001, 45-46.

Bununla birlikte düşüncesinin dayandığı ontolojide, düşünen hayvanlar (*rational animal*), olaylar ve nesneler, dış dünyayı oluştururlar. Düşünen hayvan yönelimlidir (*intentional*). Bundan dolayı şeyler ve olaylarla ilgili inanç, düşünce, arzu gibi zihin durumları taşıyabilir. *Davidson*'a göre zihin durumları, dil betimleri dışında var olamaz. Çünkü zihin durumları da önermelere benzer şekilde akılcı ilişkiler içinde bulunur. Bundan dolayı zihin durumları 'önermesel tutum' (*propositional attitude*) olarak ifade edilir. Önermesel tutuma sahip olmak düşünen hayvan olmak için yeterlidir.⁶ Ayrıca düşünen hayvan, yönelimli olması açısından fail olabilir. Failler tarafından meydana getirilen olaylar ise eylemlerdir.⁷ Failler, önermesel tutumlarını dil davranışı ile sergiler. Dil davranışı – en temelde – bir eylem olduğundan, insan bir dil faili (*linguistic agent*) olarak düşünülür.⁸

294

Ayrıca, dış dünyaya dönük inançlar tamamen yanlış olamaz. Yanılma payı olmakla birlikte, sağduyuya göre çevremizdeki dünya hakkında büyük oranda haklı olmamız gerekir.⁹ Öte yandan anlam ancak sosyal bağlam içinde ve gözlemlenebilir dil davranışı yoluyla belirlenebilir.¹⁰ Bunun yolu dil davranışının – cümlelerin – yorumlanmasıdır.¹¹ Cümlelerin yorumlanma kıstası olarak bir doğruluk (*truth*) tanımı kullanılabilir.¹² Fakat anlam, ancak, düşünce, eylem ve dilin birleşik bir kuramı içinde yorumlanabilir.

Şimdi bu temel varsayımları açarak, onun düşüncesinin özelliklerini ele alalım. Görüldüğü gibi *Davidson*'da eylem ve dil felsefesi birbirini gerektirir. Dil davranışı yönelimli bir eylem olduğu için konuşan kişi bir dil failidir. Dolayısıyla dil davranışını anlamak için eylemi ve failiği anlamak gerekir. Bu ilişki iki yönlüdür. Bir dile sahip olmak, başkalarının konuşmalarını yorumlamak ve

⁶ Donald Davidson, "Rational Animals," içinde *Subjective, Intersubjective, Objective*, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2001, 99.

⁷ Donald Davidson, "Agency," içinde *Essays on Actions and Events*, 2. Baskı, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2002, 44-46.

⁸ Lepore ve Ludwig, introduction, 19.

⁹ Donald Davidson, "The Problem of Objectivity," içinde *Problems of Rationality*, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2004, 12.

¹⁰ Donald Davidson, "The Structure and Content of Truth," *The Journal of Philosophy* 87, No 3 (1990): 314.

¹¹ Donald Davidson, "Radical Interpretation," içinde *Inquiries into Truth and Interpretation*, 2. Baskı, Ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2001, 125.

¹² Davidson, "Radical Interpretation," 126.

başkaları tarafından yorumlanabilecek şekilde konuşmaktır.¹³ Bunun ikisi de bir eylem olduğu için dil çalışması, eylem hakkında bazı temellere ihtiyaç duyar.

Davidson'a göre, dış dünyanın parçası olan olaylar, aracısız olarak zihne ulaşır. Ancak bunlarla ilgili gerekçelendirme veya nedensel ilişkiler kurma betimler içinde gerçekleşir.¹⁴ Betimlemeler ise betimleyenin durduğu yere göre farklı neden-sonuç ilişkileri yoluyla oluşturulabilir. Örneğin, odayı aydınlatmak için ışığı açmak isteyen birisi, lambanın düğmesine basar. Buradaki eylem, lamba anahtarına dokunmaktır ve odanın aydınlanmasına neden olur. Ancak aynı eylem, evde birisi olup olmadığını gözleyen bahçedeki bir yabancıyı uyarmaya da neden olabilir.¹⁵ Bir ve aynı eylem/olay farklı betimler içinde, farklı olgular olarak görülebilir. Bunlardan hareketle olaylar arasında yasal bağlantılar veya neden sonuç ilişkileri kurulabilir. Ona göre bir eylemin yönelime veya nedene dayandırılarak yapılan açıklaması '*E eylemi, b betimi altında yönelimseldir/nedenseldir*' şeklinde olmalıdır.¹⁶ Eylem, yönelimli de olsa anlamlandırılması betimler olmadan gerçekleşmez. İnanç, düşünce, niyet, arzu, bilgi gibi zihinsel durumlar betimlere ihtiyaç duyduğundan ve bu sebeple mantıksal ilişkiler kurduklarından, önermesel tutumlar olarak kabul edilir.

Dil Düşüncesi

Davidson'ın dil anlayışını bütünlüklü olarak verebilmek için onun düşüncesinin bazı özelliklerini ve temel kavramlarını açıklamak yerinde olur. Dolayısıyla, bu bölümde, öncelikle, onun dil düşüncesini şekillendiren şart ve özelliklere değiniyorum. Sonrasında ise dil düşüncesini ele alıyorum. Dil anlayışını şekillendiren şart ve özellikler şöyle verilebilir.

1) Geleneksel empirizm reddedilir. *Davidson*, dünya hakkındaki bilgimizi, duyusal deneyim temelinde açıklayan geleneksel empirik görüşleri kabul etmez. *Davidson*'a göre duyular, inançları dünyayla ilişkilendiren nedensel süreçlerde önemli bir göreve sahiptir ancak "*onların bu inançların içeriğini belirlemede rolü olduğunu düşünmek yanlıştır*."¹⁷ Ona göre dış dünya, diğer zihinler ve kendi

¹³ Donald Davidson, "Second Person," *Subjective, Intersubjective, Objective*, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2001, 113.

¹⁴ Davidson, "Actions, Reasons, and Causes," 14.

¹⁵ Davidson, "Actions, Reasons, and Causes," 4-5.

¹⁶ Davidson, "Agency," 50-51.

¹⁷ Davidson, "The Myth of the Subjective," 46.

zihnimiz hakkındaki bilgimiz, tek bir kaynaktan gelir. Bu düşünen varlıklar olarak iletişim kurma; özel türüyle dilsel iletişim kurma becerisiyle ilgilidir.¹⁸ Dil burada bir dayanak veya aracı olarak düşünülemez. O algıların betimlenmesini ve betimlerin iletişim yoluyla birbiriyle karşılaştırılmasını sağlar. İnançların içeriği de bu şekilde oluşur. Dil olmaksızın şu anda sahip olduğumuz düşünceden veya bilgiden bahsetmek mümkün değildi ancak bu onları dilsel kategoriler aracılığıyla algıladığımız anlamına gelmez.

II) Semantik bir ontoloji ileri sürülür. *Davidson*'a göre dünya hakkındaki bir cümle, öyle veya böyle doğru olmayı hedefleyerek dile getirilir. Bunun sebebi, sağduyumuzda yatar. Sağduyu, dünya üzerine inançların, bütünüyle yanlış olamayacağını gösterir. Örneğin birisi, bahçesindeki ağacın gece esen şiddetli rüzgardan dolayı yıkıldığını düşünüyorsa; bütünüyle yanlış bir düşünceye sahip olamaz. Aynı kişi (1) 'ağaç şiddetli rüzgar nedeniyle yıkıldı' gibi bir ifadede bulunduğu, (1)in, doğru olduğuna inanılan bir düşünceyi betimlediği reddedilmemelidir. Doğrusu dünya hakkındaki önermesel tutumları tamamen yanlış olan bir akılcı hayvanın hayatta kalması mümkün olmazdı. Dolayısıyla bu düşünce mantık ilkeleriyle de uyumludur. Buradan hareketle cümlelerin semantik özelliklerinin, dünyayla ilgili bazı gerçekliklere işaret ettiği söylenebilir. Diğer bir deyişle, semantik yapı aynı zamanda ontolojik özelliktedir. Olaylarla ilgili cümlelerin mantıksal yapısını incelemek onların ontolojisiyle ilgili bir yöntem sunar. Öyle ki betimlerin ortaya çıkma koşullarını doğru gösteren iyi bir semantik kuram, aynı zamanda, ontolojik bir işlev görür.

III_a) Doğruluk kavramına temel bir rol verilir. Doğruluk, *Davidson*'a göre, bilgi, inanç, niyet, hafıza vb. kavramlar gibi daha basite indirgenemez bir kavramdır. Bu yönüyle açıklanmaya ihtiyaç duymaz. Ona göre, karşılık gelme, uygunluk (*coherence*) ve pragmatik kuramları tarafından, doğruluk, yanlış tanımlanmıştır ancak bu onun kullanışsız olduğunu göstermez. Yapılması gereken gözlemlenebilir insan davranışıyla doğruluk arasında empirik bağlantıları ortaya çıkarmaktır. *Davidson* bu noktada basit ama yerinde bir açıklama verir. Aristoteles'ten beri (a) '*var olana; var olmayan, var olmayana ise var olan*' demek yanlıştır ve temel bir mantık ilkesini göz ardı etmektir. (aa) '*Var olana; var olan, var olmayana da var olmayan*' demek ise doğrudur.¹⁹ Dış dünya hakkındaki inançlarımızın büyük oranda doğru olması gerekiyordu. Bu, düşünen

¹⁸ Davidson, "Rational Animals," 105.

¹⁹ Donald Davidson, "The Folly of Trying to Define Truth," *Truth, Language, and History*, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2005, 21-36.

ve mantık ilkelerine göre hareket etmeye çalışan varlıklar olmamızla ilgiliydi. Mantık ilkeleri ise dış dünya ile ilişkinin kendisinden ortaya çıkar. Bunlar dış dünyadaki şeylerle ilgili cümlelere (a) ve (aa)nın uygulanmasıdır.

III_b) Öyleyse doğruluk dış dünya ilişkileri ile belirlenebilir mi? Doğru ile yanlış arasında ayırım yapabilmek için bir nesnellik kavramına ihtiyaç vardır. Bu, bir şeyin ona yönelik tutumlardan bağımsız olarak var olması demektir. Dolayısıyla doğruluk kavramı, nesnel gerçeklikle kişinin kurduğu ilişkide ortaya çıkabilir. Fakat birisi kendi kendisine nesnel gerçeklikle kurduğu ilişkiyi tartamaz. Bunu sağlamak için nesnel gerçekliğe karşı geliştirilen tepkinin, ona karşı geliştirilen diğer tepkilere ne kadar uyumlu olduğunu görmelidir.²⁰ “Başkalarınınkiyle sınanabilir tepkiler, ancak dilsel betimlerle sağlanabileceği için doğruluk kavramı semantik bir özellik gösterecektir.”²¹ Bu aynı zamanda nesnellik ve doğruluğun öznelarası deneyime dayandığını da gösterir.²² Burada 1)de verilen geleneksel empirizmin reddiyle ilgili olarak iletişime yapılan vurguyu hatırlamak uygun olur.

III_c) Doğruluğu arayacağımız yerin cümleler veya önermeler olduğunu gördük. Ancak III_a) ve III_b) onları neyin doğru yaptığını farklı açıklıyor gibi. Birisi doğruluğu önermenin dış dünyadaki bir gerçekliğe karşılık gelmesi olarak görürken diğeri doğruluğu ilişkisel olarak uygunluk temelinde gösteriyor. Ramberg’e göre bu Davidson’ın doğruluğu semantik ve epistemolojik olmak üzere iki ayrı türde ele almasıyla ilgilidir.²³ Epistemolojik olarak dış gerçekliğe karşılık gelme tutumuna sahipken semantik olarak bir önermenin ilişkili olduğu önermeler kümesine uygun olmasını doğruluk olarak görür. Semantik olanın ise ontolojik önceliği bulunur. Bu ayırımın yerinde ve bazı anlam ve mantık sorunlarını çözebilecek kapasitede olduğunu düşünüyorum.

III) Sonuç olarak, Davidson’a göre, cümlelerin anlaşılması için onların doğruluk şartlarının belirlenmesine ihtiyaç vardır.²⁴ Dünya hakkındaki inançlarımızın büyük oranda doğru olduğundan hareketle; inançlarımızın diğer

²⁰ Eylem Özaltun, “Dummett ve Davidson: Düşüncenin Dile Bağlılığı Üzerine,” *Beytülhikme An International Journal of Philosophy* II-1, 2021, 71-72.

²¹ Tuncay Turna, *Metafor: Analitik Felsefe Yaklaşımı İnceleme ve Bir Öneri*, Ankara: Nobel Bilimsel, 2023, 96.

²² Özaltun, “Dummett ve Davidson,” 74.

²³ Bjørn T. Ramberg, *Davidson’s Philosophy of Language: An Introduction*, New York: Basil Blackwell, 1989, 47.

²⁴ Turna, *Metafor*, 96.

inançlara uygun olduğuna inanırsak, onların doğru olduğunu gösterebiliriz.²⁵ Aynı şekilde cümlelerin doğruluk değerini belirlemek için onların diğer doğruluklara ne kadar uyduğunu görmek gerekir.²⁶ Bu durumda epistemoloji ile doğrudan bir bağlantı sağlanmış olur. Doğruluk ve bilgiyi bir araya getiren şey ise anlamdır. Anlamlar, nesnel doğruluk koşullarıyla belirlendiğinde, inançları kendi aralarında karşılaştırarak doğruluğunu gösterdiğimizden; inanç ve gerçeklik arasında bir karşılaştırma yapmaya ihtiyaç kalmaz.²⁷ Doğruluk, Aristoteles'ten beri şeylerin olduğu haline karşılık gelmesidir. Ancak bu inanç ve şeyler arasında değil (önermesel tutumlar olan) inançlar arasında bir karşılaştırmayla ispatlanabilir.

IV) Geleneksel karşılık gelmece anlayış reddedilir. Özellikle ilk eserlerinden hareketle *Davidson*'ı karşılık gelme kuramcı olarak değerlendirmek mümkündür. Fakat bu düşünce, cümleleri, hakkında oldukları şeyle mukayese etmek olarak anlaşılmamalıdır. IIIc) ve III) bunun özelliklerini gösterdi. Kendi sloganvari ifadesi ile "karşılaştırma (*confrontation*) olmaksızın karşılık gelme" bu yaklaşımı özetler.²⁸ Örneğin (1) cümlesini düşündüğümüzde, onun sadece dünyayla ilgili bir gerçekliği yansıtıp yansıtmadığı, doğruluk şartlarını vermek için yeterli değildir. Bunun yanında, (2) 'rüzgar şiddetli esebilir' ve (3) 'şiddetli rüzgar binalar, ağaçlar gibi şeyleri yıkabilir' gibi bir dizi başka cümlelerin oluşturduğu bir ağla bağdaşıp bağdaşmadığına bakmak gerekir.²⁹

V) *Davidson*'a göre inanç en temel önermesel tutumdur ve her tip düşünce için esastır. İnanç ve düşünce, "önergeler gibi akılcı ilişkiler"³⁰ taşıdıklarından ve birinin "tek bir, yalıtık düşünceye"³¹ sahip olması mümkün olmadığından önermesel tutumlar olarak kabul edilir.³² Dahası önermelere benzer olduklarından bir inanca sahip olmak başkalarının konuşmalarının yorumcusu olmayı gerektirir.³³ İnanç ve düşünceler dilsel bir tasarım ortamı olmadan var olmazlar.³⁴ Fakat bu toplumsallık içinde ve iletişim ile ortaya çıkma olarak

²⁵ Donald Davidson, "A Coherence Theory of Truth and Knowledge," içinde *Subjective, Intersubjective, Objective*, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2001, 137.

²⁶ Ernie Lepore ve Kirk Ludwig, *Donald Davidson's Truth-Theoretic Semantics*, Oxford: Oxford University Press, 2007, 322.

²⁷ Davidson, "A Coherence Theory of Truth and Knowledge," 138.

²⁸ Davidson, "A Coherence Theory of Truth and Knowledge," 140.

²⁹ Turna, *Metafor*, 96.

³⁰ Davidson, "Rational Animals," 96.

³¹ Davidson, "The Problem of Objectivity," 12.

³² Turna, *Metafor*, 95.

³³ Özaltun, "Dummett ve Davidson," 65.

³⁴ Arda Denkel, *Anlam ve Nedensellik*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1996, 65.

anlaşılmalıdır. Böylece onlara sahip olmanın büyük oranda doğru bir mantığa sahip olmakla bir olduğu da görülür.

Tabi ki duyular inançlara sebep olabilir fakat duyu önermesel tutum sergileyemeyeceği için inançla mantıksal bir ilişkisi yoktur. Duyuların inançlarla ilişkisi nedenseldir.³⁵ Bunu şöyle anlamak gerekir ki “*düşünen canlılar olmasaydı ne nesne ne olay; dünyada hiçbir şey doğru veya yanlış olmazdı.*”³⁶ Doğru ve yanlış mantıksal yüklemeler olduğu için duyular, inançlara sadece neden olurlar. Davidson’a göre benzer bir nedensellik ilişkisi iletişim için de geçerlidir.

Öte yandan inançların zihinsel bir nesneye karşılık geldiğini önermek sorunları çözmeye yaramaz; aksine daha fazla sorun doğurur. Zihin durumlarını açıklamak için “*hayaletimsi kendiliklere*” (*entity*) ihtiyaç yoktur.³⁷ İnançlar doğru veya yanlış olabilirler ancak herhangi bir zihinsel nesneyi temsil etmezler.³⁸ Böylece düşüncelerin temsil ettiği zihinsel nesneler olmadığını gördüğümüzde, onların birbiriyle nasıl ilişki kurduğu sorusunun yersiz olduğunu da görürüz.

299

Davidson’ın dil düşüncesinin ise büyük oranda Quine ve Tarski’den etkilendiğine değinmiştim. Bu kısımda dil düşüncesini daha detaylı olarak inceleyerek Davidson’a göre dilin özellikleri açıklanıyor.

Birçok dil felsefesi yaklaşımında gördüğümüz üzere, dili anlamak için, dilin; dünya, zihin ve düşünce ile ilişkisini ele almak gerekir. Davidson’a göre dille ilgili bu tür sorunlara cevap aramak için en doğru kaynak, yönelimli bir eylem olan dil davranışdır. İnsanın dünya ile ilişkisinin, duyu verisinin dilsel veya temsili biçimi aracılığıyla sağlandığı genel bir kabuldür. Davidson’a göre ise 1) İnsanın dış dünya ile etkileşimi aracısız gerçekleşir. Dil – tabi ki – bu etkileşimin parçasıdır ancak onu etkileşimi sağlayan asli veya tek yol olarak görmemek gerekir.³⁹ Bundan dolayı, dış dünya, zihin ve dil içeriklerini birbiriyle örtüşen şeyler olarak düşünmek doğru değildir.⁴⁰

³⁵ Davidson, “A Coherence Theory of Truth and Knowledge,” 143.

³⁶ Davidson, “The Structure and Content of Truth,” 279.

³⁷ Davidson, “The Myth of the Subjective,” 52.

³⁸ Davidson, “The Myth of the Subjective,” 46.

³⁹ Donald Davidson, “Seeing Through Language,” *Truth, Language, and History*, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2005, 127.

⁴⁰ Turna, *Metafor*, 96.

Diğer taraftan düşünce, ilkin, paylaşılan fiziki bir ortamdaki kişiler arası iletişim yoluyla doğar ve bu yolla gelişir.⁴¹ Düşüncenin düşünen hayvana özgü bir şey olması onun doğasındaki verili bir yetenekle ilgili değil; bu türe özgü bir becerinin kullanılmasıyla ilgilidir. Bu beceri, iletişimin özel bir türü olan dildir. Dil, iletişim yönünden dolayı düşünce için bir şart olarak görülmelidir. Ancak dil iletişim için bir şart değildir. Tersine geçerlidir. Dil olmadan da iletişim kurmak mümkündür. O nedenle 2) iletişim dile değil, dil iletişime bağlıdır.⁴² Doğrusu sadece dille değil; başka yollarla da iletişim kurulabilir. Dahası yalnız düşünen hayvanlar değil diğer canlılar da iletişim içindedir.

Bunun yanında nasıl konuştuğumuz ve nasıl anladığımızla ilgili düşündüğümüzde ilkin bazı kurallar olduğunu kabul ederiz. Dil kazanım ve öğrenim süreçlerini akla getirdiğimizde de dilin en azından dilbilgisel bazı kuralları olduğunu düşünürüz. Sözdizimi ve eklemeli dillerde ekdizimi, herkesçe paylaşılan bu tür kuralların açık bir ispatı gibi görünür. Dahası semantik ve pragmatik özellikler, kurallarla birlikte bazı uylaşımların bulunduğunu gösterir.

Ancak dilin farklı şartlardaki kullanımları, bizi bu kabuller üzerine düşünmeye sevk etmelidir. Dil kazanımını yeni sağlamaya başlamış bir çocuğun, babasının arabayla eve geldiğini ifade etmeye çalıştığı; (4) 'ayaba gitdi baba!' gibi bir cümleyi düşünelim. (4) cümlesi, Türkçe'nin sözdizim, ekdizim kurallarına ve bazı uylaşımlara aykırıdır. Ayrıca doğru telaffuz edilmeyen ve karşıtı yerine kullanılan sözcükler vardır. Ancak çocuğun ailesindeki yetişkinler (4) cümlesini aşağı yukarı anlar.

Davidson, benzer bir noktadan hareketle, bir cümleyi anlamak için; kural ve uylaşımların gerekli olup olmadığını sorgular. Sonuç olarak, dil yeteneğinin ve iletişimin paylaşılan kural ve uylaşımlara dayandığı anlayışını reddeder. Ona göre ortada böylesi kural ve uylaşımlar bulunsa bile bunlar, iletişim için ne zorunlu ne de gereklidir. Dilsel iletişim, konuşan ve muhatabı arasında paylaşılan belirli bir kurallar kümesine dayanmaz. Dolayısıyla 3) bir dili konuşmak bazı kuralları takip etmek değildir.⁴³ Aksine iletişim daha çok paylaşılan çevrenin ve konuşanın şartlarının bilgisi ile ilgilidir.⁴⁴ Bu özellik Davidson'ı, filozof ve dilbilimcilerin düşündüğü şekilde bir dilin olmadığı sonucuna kadar götürür. Bu uç görüş Davidson'ın dili tamamen reddetmesi

⁴¹ Ernie Lepore ve Kirk Ludwig, *Donald Davidson: Meaning, Truth, Language, and Reality*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 283.

⁴² Lepore ve Ludwig, *Donald Davidson*, 283-284.

⁴³ Davidson, "Second Person," 113.

⁴⁴ Turna, *Metafor*, 97.

şeklinde yorumlanabilir. Doğrusu, *Davidson* dil diye bir şeyin olmadığından çok; eldeki dil kuramlarının dilin doğasını yanlış açıkladığına vurgu yapar. Bu vurgusunda da haklı görünür.

Yukarıda dil ve zihin ilişkisinin aracıya dayanmadığı, doğrudan olduğu belirtilmişti. Ancak dilin dünyayı gördüğümüz bir pencere gibi düşünüldüğü bazı kuramlar vardır. *Davidson*'a göre de dil olmadan şeyler hakkında dille beraber düşündüğümüz gibi düşünmemiz mümkün değildir.⁴⁵ Fakat 1a)de belirtildiği gibi, bu, zorunlu olarak şeyleri dilsel kategoriler içinde gördüğümüz anlamına gelmez. Düşünmek için dilin varlığı zorunlu değildir, dil sadece düşüncenin belirtisi olarak görülür.⁴⁶ Bu açıdan 4) dil, bir algı organı olarak kabul edilmelidir.⁴⁷ Dil, onlardan gelen veriyi önermeler veya bilgi olarak sunabilecek bir yapıda olduğu için duyu organlarından farklıdır. Dil, duyu organları gibi algılayabilirken ek olarak önermeler sunma kapasitesine de sahiptir.

Öte yandan toplum ve kültürler arası farklılıkların dilde izdüşümleri olduğu düşünülebilir. Bu iddia farklı dillere sahip toplumların, çevresel ve kültürel değişikliklere göre, dillerinde gözlemlenebilir farklılıklar olduğu gerçeğiyle desteklenir. Örneğin kutup dairesine yakın yaşayan toplulukların dillerinde, kar ve buzla ilgili daha fazla sözcük olması beklenir. Buradan hareketle dillerin farklı kavramsal şemalara sahip olduğu iddiası ileri sürülebilir. Kavramsal şema farkı düşüncesi, “*dillerin, birbirinden ciddi şekilde ayrılan düşünsel donanımlara sahip olduğu iddiasına*” ve buradan kavramsal bir göreceliğe dönüşebilir.⁴⁸ *Davidson*'a göre, bu düşünce, dünyayı dil aracılığıyla gördüğümüz yanılgısından, yanlış şekilde dili dünyayı gösteren bir pencere olarak düşündüğümüzden ortaya çıkar.⁴⁹ Bu fikir bizi, bir dogma olan gerçeklik-şema düalizmi içinde düşünmeye sevk eder.⁵⁰ Ancak 1)de görüldüğü gibi dilin böyle bir işlevi yoktu. Bu açıdan *Davidson* kavramsal göreceliliğe sebep olan bu düalizmi kabul etmez.

Öte yandan temel kabullerde dünya hakkındaki inançlarımızda genel olarak yanılmadığımızı görmüştük. Ancak farklı kavramsal yapıların olması

⁴⁵ Davidson, “Seeing Through Language,” 127.

⁴⁶ Denkel, *Anlam ve Nedensellik*, 71.

⁴⁷ Davidson, “Seeing Through Language,” 131.

⁴⁸ Turna, *Metafor*, 97.

⁴⁹ Donald Davidson, “On the Very Idea of Conceptual Scheme,” *Inquiries into Truth and Interpretation*, 2. Baskı, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2001, 185.

⁵⁰ Davidson, “On the Very Idea of Conceptual Scheme,” 198.

bunlardan birisinin, dünya hakkında büyük oranda yanlış olduğunu kabul etmemiz anlamına gelecektir. Ayrıca dillerin birbirine çevrilebilir olduğu da gösterir ki 5) dilleri birbirinden ayıran farklı kavramsal şemalar bulunmaz.⁵¹ Kavramsal şema ikiliğine sebep olmayacak sınırlarda bir ayırmadan bahsedilebilir ki bu yorumlamanın ilkeleriyle aşılabilecek seviyededir.⁵² Kavramsal şema farklarının olmaması kökten yorumlamanın imkanı için hayati bir öneme sahiptir.

Bunların yanında, *Davidson*, yalnız bir kişinin anladığı dilin imkansızlığı üzerinden, özel dilin imkansızlığını gösterir. Burada *Wittgenstein*'a atıf yapar. Ancak *Davidson*, bu sonuca, bir yorumlayan olmaksızın konuşanın söylediklerini sınayabilmesinin mümkün olmaması üzerinden ulaşır ki bu farklı bir sav dizisine dayanıyor. Yukarıda II(b)de verilen semantik doğruluk anlayışına göre nesnellik sınaması için iki dil faili gerekliydi. Dolayısıyla tek bir kişinin konuştuğu, anladığı özel bir dilin olması mümkün değildir. Ayrıca, *Davidson* bu bağlamda, *Grice*'a da değinir. *Grice*'ta gösterildiği gibi eğer konuşanın bir dile getirmede bulunması, muhatap(lar) üzerinde etki bırakmaya yönelmesi ise, bu yönelim iki veya daha fazla kişiye ihtiyaç duyar. Böylelikle dilin toplumsal özelliği vurgulanır. Dolayısıyla 6) zorunlu olarak dil toplumsal bir olgudur.⁵³ Dilin toplumsallık özelliği, *Davidson*'ın sadece dil anlayışı için değil; önermesel tutumlar ve eylemle dilin ilişkisini hatırlarsak felsefesinin geneli için temel savlardan birisidir.

Bir Anlam Kuramının Şartları

Bu bölümde bir anlam kuramının nelere dikkat etmesi, dilin hangi özelliklerini dikkate alması ve genel olarak ne tür şartlara sahip olması gerektiği incelenmektedir. Öncelikle, *Davidson*, anlamla ilgili bir kuramın dili değiştirmek, geliştirmek veya yenilemek gibi bir amacı olmadığını düşünür. Bunun yerine, dili anlamak ve açıklamak daha önemlidir. Bu sebeple *Davidson* öncelikle 'anlamına gelme'nin ne olduğunu belirlemenin şartlarını ortaya koymak ister. Anlamla ilgili bu soru, ancak bir anlam kuramı içinde açıklanabilir.⁵⁴ Dolayısıyla bu soruya verilen cevaplar – yeterli veya değil – bir anlam kuramı oluşturmayla sonuçlanacaktır. *Davidson* bu soru bağlamında her anlam kuramının sağlaması gereken iki temel şart ortaya koyar.

⁵¹ Lepore ve Ludwig, *Donald Davidson*, 306.

⁵² Davidson, "The Myth of the Subjective," 40.

⁵³ Davidson, "Second Person," 116.

⁵⁴ Donald Davidson, "Truth and Meaning," *Inquiries into Truth and Interpretation*, 2. Baskı, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2001, 26-29.

Ona göre dilin temel bir özelliği sınırlı sayıda malzemeye ve dil faillerinin sınırlı şartlara sahip olmasıdır. Buna rağmen bir dilde sınırsız sayıda cümle üretilebilir.⁵⁵ Dahası bir dilin sözcük haznesi ve dilbilgisel yapısının sınırlarını belirlemek mümkündür ancak o dildeki tüm mümkün cümlelerin listesi oluşturulamaz. Aynı zamanda konuşan, her bir dil parçasını öğrenmek için sınırlı zamana sahiptir fakat onun dile getirebileceği ve anlayabileceği cümlelerin bir sınırı yoktur. Dolayısıyla bir anlam kuramı, 1a) dile getirilmesi mümkün bütün cümlelerin anlamını belirleyebilecek yöntemi göstermelidir.⁵⁶ 1a) öncelikle dilin öğelerinin yinelemeli (*recursive*) olma özelliğinin sonucudur. Dahası dilin bütüncül (*holistic*) doğasından dolayı kuram dilin bütününe açıklayabilmelidir.⁵⁷ Dil bütüncüldür çünkü; önermesel durumlara benzer şekilde cümleler de tek başlarına var olmazlar. Bir diğer deyişle tek bir cümleden oluşan bir dil mümkün değildir. Böylesi bir cümle dile getirilemez ya da anlaşılamaz.⁵⁸ Sınırlı dil malzemesi tekrar tekrar kullanılarak sınırsız sayıda cümle dile getirmek mümkün olduğu için de yinelemeli özelliktedir.

303

Bir cümle dile getirmek, özel bir tür olay olan dil davranışında bulunmaktır. Her olay gibi bir dile getirme de onun muhatabında bazı inançlara sebep olabilir. Ancak bu ilişki nedensel bir ilişkidir. Muhatabın cümleyi anlaması ise; nedensel ilişkiyle algılanan ifadenin – cümlelerin kendi anlam parçaları ve diğer cümlelerle – mantıksal ilişkiye girmesiyle mümkün olur. Bütün bunlar, dil davranışını, onun ortaya çıktığı paylaşılan dış dünyanın şartlarıyla yorumlama sürecini gerektirir. Kaldı ki “*dilsel anlamlılığı düşünsel içerik ya da ruhbilimsel kavramlarla*” açıklayan bir kuram geçerli olmaz.⁵⁹ Dolayısıyla 2a); kuram 1a) şartını konuşanın sahip olduğu önermesel tutumların bilgisine ihtiyaç duymaksızın; yalnızca dil davranışının gözlemlendiği haliyle doğrulayarak yerine getirmelidir.⁶⁰ Böylece muhatap konuşanın dilini bilmese bile onun ne söylediğiyle ilgili çıkarımlarda bulunabilir ve bunu paylaşılan çevrenin koşulları ile yorumlama sürecine girebilir. *Davidson*’a göre bu iki şartı sağlayan herhangi bir kuram bir anlam kuramı olarak kabul edilebilir.

⁵⁵ Donald Davidson, “Theories of Meaning and Learnable Languages,” *Inquiries into Truth and Interpretation*, 2. Baskı, ed. Donald Davidson, Oxford: Oxford University Press, 2001, 8-9.

⁵⁶ Ramberg, *Davidson’s Philosophy of Language*, 6.

⁵⁷ Davidson, “Truth and Meaning,” 22-23.

⁵⁸ Denkel, *Anlam ve Nedensellik*, 80.

⁵⁹ Denkel, *Anlam ve Nedensellik*, 79.

⁶⁰ Lepore ve Ludwig, *Donald Davidson*, 169.

Şunu söylemek mümkün ki *Davidson*, dil düşüncesinde iki amaca sahiptir. İlki, meşru bir dil ve anlam kuramının hangi şartlara sahip olması gerektiğiyle ilgilidir. Yukarıda bunları gördük. İkincisi ise verilen şartları taşıyan bir anlam kuramı oluşturmaktır. *Davidson*'ın anlam kuramı, 1_a) ve 2_a)ya uygun olacak şekilde şu şekilde gösterilebilir. 1_{aa}) Doğruluğun *Tarski* türü biçimi ve tanımı cümlelerin anlamını verecek bir yöntem olarak kullanılabilir. 2_{aa}) *Tarski* biçimleri – *Quine*'dan hareketle geliştirilen – yorumlama yöntemi için kullanılabilir. Ancak bu iki şartın işleyebilmesi için, kuramın, şimdi göreceğimiz iki önemli özelliğe daha ihtiyacı vardır.

Bunlardan ilki bileşimsellik (*compositionality*) ilkesidir. Doyurucu bir anlam kuramının, sınırlı zaman ve imkana sahip varlıkların nasıl sınırsız sayıda cümle dile getirebildiğini ve bunları anlayabildiğini göstermesi gerekir. Bu gereklilik sınırlı varlıklar için dillerin öğrenilebilir olma özelliğiyle ilgilidir.⁶¹ Cümlelerin anlamını yakalama becerisi, birdenbire ortaya çıkmaz. Dilin her parçasının öğrenilmesi belli bir zaman alır.

Bundan dolayı dili, her cümleyi tek tek öğrenerek elde etmeyiz. Sınırlı varlıklar tarafından öğrenilebilir olan bir dil, (sonsuz sayıda olan) cümlelerinin anlam şartlarının, sınırlı sayıdaki bir anlam ögesi yığınınından çıkarılabilmesiyle mümkün olur.⁶² “Bu sınırlı öğeler ve onların anlamsal özellikleri, yinelemeli şekilde kullanılarak, dilin sınırsız cümleler üretebilme kapasitesini ortaya çıkarır.”⁶³ Bu nedenle bir anlam kuramı, dilin – sözcüğün dar anlamıyla – yapısal özelliğini dikkate almalıdır.⁶⁴ Örneğin *Frege*'de gördüğümüz türden anlam kuramları dilin bu özelliğini görmezden gelir. Bu tür kuramların sonucu dili cümle cümle öğrenmek gibi bir yere çıkar. Öyle olursa, sınırlılık durumları göz önüne alındığında, her şartta kuram tarafından nasıl anlaşıldığı veya üretildiği belirlenemeyen bir cümle kalacaktır.⁶⁵ Bu durum açıktır ki doğal dillere – özellikle onların bütüncül olması bağlamında – aykırıdır.

Dolayısıyla, anlam kuramı “yapısal (kök (primitive) anlam parçalarından oluşmuş) ve yinelemeli (bu kök parçaların tekrarlanan kullanımlarına dayanan) bir kısıt taşımalıdır.”⁶⁶ 3_a) Bu kısıt *Davidson*'da – “kök bileşenlerine ... dayanarak anlaşılan semantik olarak kök ifadeler ve semantik olarak karmaşık ifadeler

⁶¹ Davidson, “Theories of Meaning and Learnable Languages,” 8.

⁶² Lepore ve Ludwig, *Donald Davidson's Truth-Theoretic Semantics*, 18.

⁶³ Turna, *Metafor*, 99.

⁶⁴ Lepore ve Ludwig, *Donald Davidson's Truth-Theoretic Semantics*, 17.

⁶⁵ Davidson, “Theories of Meaning and Learnable Languages,” 8.

⁶⁶ Turna, *Metafor*, 99.

şeklinde bir bölünmeye imkan verirler anlamında”⁶⁷ – bileşimsellik olarak gösterilir. Bileşimsel bir kuram, kök anlam parçaları belirler böylece sonsuz sayıda anlam ögesinin ortaya çıkmasını engeller. Karmaşık ifadeleri anlamak için de belirlenen kök anlam parçalarını kullanır. Kuram bu anlam köklerinin bir listesini ve onlarla nasıl işlem yapılacağını belirlemiş olduğu için karmaşık ifadeler ve bunların sonsuz çokluğu, kökler üzerinden işleyebilir hale gelir.

Diğer önemli özellik ise, anlamı bir kendilik olarak düşünmemek ilkesidir. Yine Frege’ye dayanan dil geleneği içinde, dildeki her ifade için onun göndergesini, kaplamını, doğruluk değerini belirleyen bir anlam atamak, kabul gören bir görüş olmuştur. Bu kabul, düşüncenin de zihinsel nesnelere gönderim yaptığıyla ilişkili olarak savlanır. Buna göre bileşimsel bir özellik taşıyan kuramda, karmaşık ifadelerin anlamları onun kök parçalarının anlamının bir işlevi olarak görülebilirdi.⁶⁸ Ancak Davidson, düşünce ve inanç gibi önermesel tutumların zihinsel bir nesneye karşılık geldiği veya böyle bir nesnenin temsili olduğu fikrini reddetmesine benzer olarak 4a) anlamlar zihinsel kendilikleri temsil etmez düşüncesine sahiptir.

305

Doğrusu, bir kuramda, anlam kendilikleri sorun çözme işlevine sahip değildir. En nihayetinde, bu kendilikleri kabul etmenin mantıksal çözümlemesinin sonucu; ‘bir şey vardır çünkü o şey – bir yerde – vardır’ gibi bir önermeye çıkar. Bunu (5) “*Theaitetos uçar*” cümlesi üzerinden göstermeye çalışalım. Bu cümleyi çözümlerken, anlam kendiliklerini kabul eden kuramlara göre ‘*Theaitetos*’a *Theaitetos* olma özelliğini veya kısaca *Theaitetos* anlamını atarız. ‘Uçar’a ise uçma özelliği veya uçma anlamı atanır. Böylece (5) ‘*Theaitetos+uçma (özellği)*’ haline gelir. Ancak bu bize onun anlamıyla ilgili bir bilgi vermez.⁶⁹

Anlam kendilikleriyle ilgili sorun şu ifade de daha açık hale gelir: (6) ‘*Ali’nin annesi*’. (6) için (5)’de yaptığımız çözümlemeyi tekrarladığımızda ‘*Ali+anne olma (özellği)*’ sonucuna ulaşırız. Bu durumda bir ve tek kişi olan ‘*Ali’nin annesi*’ni belirtmiş olmuyoruz.⁷⁰ Anlam kendilikleri kurama katkı sağlamak yerine; onu işlevsiz hale getirmiş oluyor. Anlam kendilikleriyle ilgili bu sorunlar, doğruluk kuramsal ve bileşimsel bir anlam yaklaşımının gerekliliğini

⁶⁷ Kirk Ludwig, “Davidson,” içinde *Dil Felsefesi*, Der. Barry Lee, Çev. Ünsal Çimen, Ankara: Fol Yayınları, 2019, 284.

⁶⁸ Ludwig, “Davidson,” 285.

⁶⁹ Ludwig, “Davidson,” 286.

⁷⁰ Davidson, “Truth and Meaning,” 18.

daha açık eder. Öte yandan *Davidson*'ın bu konuda, “*anlamları nesneleştiren anlaksal ve nesnelci*”⁷¹ kuramlara karşı olan *Quine*'in etkisinde olduğunu belirtmek gerekir. Kökten çeviri yaklaşımıyla ilişkili olarak anlam kendiliklerini reddetmek, anlamı doğrudan davranışla açıklama sonucunu doğurmuştu. Ancak *Davidson* burada doğruluğu da anlamla ilişkilendirerek davranış temelli yaklaşımı geliştirir. Anlamı, salt davranış ilişkisinde açıklayan görüşe göre *Davidson*'ın yaklaşımı daha uyumlu bir model oluşturma kapasitesine sahiptir.

Savların Sonucu

Davidson'ın anlam kuramına yer vermeden onun dil düşüncesini açıklamak eksik olacaktır. Ancak burada yaptığım gibi, birisi, kurama değinmeden, *Davidson*'ın dili bir duyu organı gibi gördüğü, anlamı da gönderim ve anlam kendiliklerini yadsıyarak iletişimin toplumsallığı içinde gözlemlenebilir dilsel davranışta, nedensel bir ilişkiyle her seferinde tekrar üretilen bir şey olarak anladığı şeklinde açıklasa yanlış olmaz⁷². Kaldı ki bütün kuramsal çabalar, aslında, bir kurama ulaşmaktan çok dilin ne olduğunu anlamak ve bir dil ve anlam kuramı için şartlar belirlemek olarak görülebilir.

Öte yandan *Davidson* pragmatik bir yaklaşımı olduğuna dönük iddiaları⁷³ kabul etmez. Çünkü pragmatğin ilk elden ilgilendiği bazı sorulara cevap aramaz. Ayrıca pragmatist düşünürlerin ilgilenmediği türden birçok sorunla uğraşır. Bu açıdan iddiaları yersiz bulmasında haklıdır. Ancak dile getirmenin bir eylem olduğunu, dilin toplumsal yönünü ve anlamdan çok kullanımı ileri sürmesini düşündüğümüzde, kuramda pragmatik kaynaklar ve iddialar olduğunu kabul etmek gerekir.

Bununla birlikte, *Davidson*, *Quine*'in anlam kavramını sıkarak doğruluğa ulaşamayacağı düşüncesini sahiplenerek ‘doğruluk/yanlışlık’ın cümlelerin özelliği olarak görülmesi gerektiği fikrini geliştirir.⁷⁴ *Davidson* anlam ve doğruluğu şu şekilde bir araya getirir. Ona göre bir cümlenin doğruluk koşulları gösterildiğinde anlamı da gösterilmiş olur. Öyleyse anlam ve doğruluk özdeş midir? Doğrusu, *Davidson*'ın anlam kuramında kökten yorumlama fikri hiç olmasaydı bu soruya evet yanıtı verecektik. Ancak ona göre doğruluk ne “insanların” ne de “dile getirmelerin” (veya söz edimlerinin) özelliğidir. Bunun

⁷¹ Denkel, *Anlam ve Nedensellik*, 15.

⁷² Turna, *Metafor*, 108.

⁷³ Örneğin, *Rorty*, *Davidson*'ı pragmatist geleneğe uygun olarak gören isimlerden birisidir.

⁷⁴ Ramberg, *Davidson's Philosophy of Language*, 13.

yerine doğruluğu “*yalnız bir cümle, bir insan ve bir zaman arasındaki bir ilişki*” şeklinde görmek daha uygun olur.⁷⁵ Bu ilişki ise ancak yorumlama ile yakalanır. Buna karşılık anlamı doğruluk yerine kullanmanın güçlüğü, sadece mistik bir özelliğe sahip olmasından kaynaklanmaz, aynı zamanda dünya ile ilişkimizin temelinde ‘var’ ve ‘yok’ yüklemlerinin merkezi bir yeri olmasıyla ilgilidir.

Ayrıca *Lepore* ve *Ludwig* bu dil anlayışından şu iki sonucu çıkarabileceğimizi düşünür. Birincisi, başkalarını akılcı failer ve büyük oranda doğru empirik inançlara sahip olarak görmeliyiz. İkincisi, yorumlayanın bakış açısından, çok farklı yorumlama şemaları, konuşanın davranışını eşit derecede iyi anlamlandırabilir.⁷⁶ Doğrusu ilk sonuç anlama ve anlaşmanın bir koşuludur. Dil faileri muhataplarını yanlış inançlara sahip veya akılcı olmayan failer olarak düşündükçe, anlam zeminini kaybeder. Çünkü akılcı olan ve akılcı olmayan failin bir cümle için ortak bir anlamı benimsemesi güçtür. Bu durumda da anlamın nesnelliği ortadan kalkmaya başlar. İkinci sonuç ise iletişim konusunda – örneğin – *Grice*’ın ilkeleriyle uyumlu çalışabilir. Dahası bu sonuçlar, doğal dillerin özelliklerine uygun olması açısından, onlarla ilgili biçimsel hesaplama kuramları için göz önünde tutulmalıdır.

307

Özellikle anlam kendiliklerini reddetmek, zihin durumlarını önermesel tutumlar olarak görmek, doğruluğu semantik ve epistemolojik olarak ikili düşünmek bağlamında *Davidson*’ın dil düşüncesinin savunulabilir olduğuna inanıyorum. Ayrıca dili dünyayı algıladığımız bir pencere olarak görmemek, dilin bir kurallar dizisini takip etmeden ibaret olmadığını kabul etmek ve kavramsal şema farklarının imkansız olduğunu anlamak noktasında, dilin doğasına ışık tuttuğunu ifade etmek gerekir.

Bu çalışmada *Davidson*’ın dil ve anlam düşüncesini, felsefesinin geneliyle ilişki içinde göstermeye çalıştım. Buna göre, burada sadece değinerek geçtiğim kendi anlam kuramının sorunlu yanlarına rağmen, onun meta-dil-felsefesinin, dil ve anlamın doğasına uygun özellikleri gösterdiğini savundum. Bir anlam kuramının bu özellik ve ilkeleri göz önünde bulundurması yerinde olur.

⁷⁵ Davidson, “Truth and Meaning,” 34.

⁷⁶ Lepore ve Ludwig, introduction, 18-19.

KAYNAKÇA

- Davidson, Donald. "Actions, Reasons, and Causes." İçinde *Essays on Actions and Events*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 3-20. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Davidson, Donald. "Theories of Meaning and Learnable Languages." İçinde *Inquiries into Truth and Interpretation*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 3-16. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Davidson, Donald. "Truth and Meaning." İçinde *Inquiries into Truth and Interpretation*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 17-42. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Davidson, Donald. "Agency." İçinde *Essays on Actions and Events*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 43-62. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Davidson, Donald. "Radical Interpretation." İçinde *Inquiries into Truth and Interpretation*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 125-140. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Davidson, Donald. "On the Very Idea of Conceptual Scheme." İçinde *Inquiries into Truth and Interpretation*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 183-198. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Davidson, Donald. "A Coherence Theory of Truth and Knowledge." İçinde *Subjective, Intersubjective and Objective*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 137-153. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Davidson, Donald. "The Myth of the Subjective." İçinde *Subjective, Intersubjective and Objective*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 39-52. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Davidson, Donald. "Rational Animals." İçinde *Subjective, Intersubjective and Objective*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 95-106. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Davidson, Donald. "The Structure and Content of Truth." *The Journal of Philosophy* 87, no 2 (1990): 279-328.
- Davidson, Donald. "Second Person." İçinde *Subjective, Intersubjective and Objective*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 107-122. Oxford: Oxford University Press, 2001.

- Davidson, Donald. "The Problem of Objectivity." İçinde *Problems of Rationality*, 2. Baskı, editör Donald Davidson, 3-18. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Davidson, Donald. "The Folly of Trying to Define Truth." İçinde *Truth, Language and History*, editör Donald Davidson, 19-38. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Davidson, Donald. "Seeing Through Language." İçinde *Truth, Language and History*, editör Donald Davidson, 127-142. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Denkel, Arda. *Anlam ve Nedensellik*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1996.
- Lepore, Ernie ve Ludwig, Kirk. *Donald Davidson: Meaning, Truth, Language, and Reality*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Lepore, Ernie ve Ludwig, Kirk. Introduction to The Essential Davidson, by Donald Davidson, 1-22. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Lepore, Ernie ve Ludwig, Kirk. *Donald Davidson's Truth-Theoretic Semantics*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Ludwig, Kirk. "Davidson." İçinde *Dil Felsefesi* Der. Barry Lee, ev. Ünsal imen, 281-314. Ankara: Fol Yayınları, 2019.
- Özaltun, Eylem. "Dummett ve Davidson: Düşüncenin Dile Bağlılığı Üzerine." *Beytühikme: An International Journal of Philosophy* 3, no 1 (2021): 47-78.
- Ramberg, Bjorn T. *Davidson's Philosophy of Language: An Introduction*. New York: Basil Blackwell, 1989.
- Turna, Tuncay. *Metafor: Analitik Felsefe Yaklaşımı İnceleme ve Bir Öneri*. Ankara: Nobel Bilimsel, 2023.

DAVIDSON'IN DİL DÜŞÜNCESİ
DAVIDSON'S IDEA OF LANGUAGE
Tuncay TURNA